

III. MŰVÉSZET

EGY KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁRA*

Írta: BENCZE GYULA

Elöljáróban köszönetet szeretnék mondani a mégtisztelő meghívásért. Örömmel vállalkoztam a beajánló hálás szerepére. Ez az öröm nem is egy forrásból származik. Kettőből bizonyosan. Az egyik: művészetről szólni, megsejtetni és érzékeltetni annak nagyszerűségét, gyakran egyike az alkotás feledhetetlen pillanatainak; a másik: méltatni pedagógus művészek alkotó erőfeszítéseit gyakran legjobb önmagunk erősítését jelentheti, mint ahogy ez esetben szoros értelemben jelenti is. A megnyitó érdemességét csak gazdagíthatja az a törekvés, ha kiemeli annak a sok-sok munkának a jelentőségét, mely szükséges ahhoz, hogy a művész eszével és szívével behatoljon az életbe, hogy annak rendkívül gazdag anyagát hatásosan és koncentráltan általánosítsa, hogy a látott, átgondolt, átélt valóságnak intenzív és extenzív kifejezését teremtsen meg művében, édes gyermekében. De a bevezető szerepköréhez tartozik az arra való figyelmezés is, hogy az alkotó munkánál nem kisebb szellemi tevékenységet igényel a művészi alkotás eredményeinek az észlelése, elsajátítása is. A befogadó — megfelelően felkészülve — nagyszerű élményben részesülhet, ha a művészet varázsa szabadon szárnyal. Végso soron a művészet segít abban, hogy az ember egész ember legyen. Segít, hogy az ember kiteljesülhessen. Az embernek — hitünk szerint — lényegéhez tartozik, hogy csak akkor válhat teljes egésszé, ha másokkal egyesül, ha sajátjává teheti mások élményét.

Társadalmunk jellege biztosítja az ember kiteljesedését, az egyed teljes kibontakozását, minthogy az egész közösség a teljességre tör. Csak szocialista társadalomban valósulhat meg tömegméretekben az elnyomottak álma: kitörni a körülhatároltságból, a végességből. Kapcsolatot keresni és találni önmaguk és valami olyasmí között, ami nagyobb, mint saját énjük, ami rajtuk kívül áll, ami azonban mégis hozzájuk tartozik elválaszthatatlanul; valami közösséget, melytől a csupán egyéni lét megfosztja az embert.

Az énnék és a világnak ezt az egyesülését, az egyéniségnek ezt a társadalmivá válását nyújtja a művészet. Az ember tudja, ha nem tudja, érzi, hogy véges, s hogy szabaduljon végességének korlátaitól, lehetőséget keres a korlátok ledöntésére. Ebben segíti a művészet. A művészetben való elmélyülés révén képes lesz arra, hogy saját élményévé, a maga részévé tegye önmagában mindannak teljességét, ami nem ő, s ezzel egyszerre részesévé váljon az emberiség teljességének. A művész arra törekszik, hogy minden irányban kitörjön a véges-

* Elmondta a Képző- és Iparművészek Szövetségének főtitkára a főiskola rajztanárainak a Móra Ferenc Múzeumban rendezett kiállításán.

ből, hogy a végtelent hatalmába kerítse. Így az egyszerű, a mindennapi ember a művészet ölelésében veheti birtokába a végtelent.

Az elmúlt tizenhat év alatt meggyőződhattünk arról, hogy társadalmunk minden részében egyre nő azoknak a száma, akik önnön, ki nem merített létüket kedves, de végül is mindig idegen alakokban és képzetekben kívánják szemlélni, tükröződni. Egyre sokszorozódnak a jelek: az elsőrendűen fontos, a halaszthatatlan anyagi javak megszerzésének előrehaladása arányában egyre többen törnek a lét szellemi, erkölcsi és esztétikai teljességére.

Száz- és százazrek, millió- és milliók vágnak arra, hogy egy tisztább, igazságosabb világot teremtsen, úgy rendezzék be életüket, hogy annak értelme, célja és szépsége legyen. Ezzel együtt olyan világot akarnak, melyben az egyes feloldódik a többeben.

Egészséges, testi-lelki egységet fenntartó életszomjúság ez, mely a környező világ lehető legteljesebb asszimilációját igényli. Az ember — napjaink tanúsága mutatja — kíváncsi, sóvár egyéniségét a technika és tudomány szárnyán próbálja már a legtávolabbi égitestekig kiterjeszteni. A művészetben keresi az élet olyan oldalait, mely eddig homályban állt előtte, keresi azokat az érzéseket, gondolatokat, szituációkat és jellemeket, melyeket az élet nap mint nap produkál, s amelyekben a művészettől vár eligazítást.

Talán kissé elméletinek, elvontnak hat az, amit mondtam. Lehet, de nyilván alkalmas arra, hogy hálánkat, ragaszkodásunkat, figyelmünket azokra irányítsa, akik segítenek nekünk teljes értékű emberré válásunkban.

Szükséges erre is figyelmeznünk. Barátaink, akik most bemutatják művészetük legszebb darabjait, tanúsíthatják, hogy rászolgáltak szeretetünkre, ragaszkodásunkra. Nem könnyű a helyzetük. Olyan valóságban élünk, amelyet bonyolultsága következtében sokkal nehezebb a képzőművészetben és irodalomban ábrázolni, mint ahogy azt a jóindulatú tanácsadók vélik. Mert az nem elég, hogy a természetet olyanak festjük le, amilyen a valóságban, az embert olyanak, amilyen a valóságban. Nehéz ez az ábrázolás, mert olyan művészetet kell létrehozunk, amely tántoríthatatlanul tör az igazságra s a valóságot minden aspektusában, problematikájában és fejlődésében mutatja és alakítja. Ilyen művészetet létrehozni igen nehéz. Sok útra, kísérletre van szükség, hogy kialakuljon egy mély, gazdag és humánus művészet, a mi új valóságunkat kifejező, új művészi nyelv.

Ehhez nagy bátorságra is szükség van. Bátorságra a tennivalók emberi és művészi meghatározásában. Az alkotói bátorság kettősen egységes értelmezése kell ahhoz, hogy a valódi művészi felfedezés létrejöjjön. Nélkülözhetetlen eleme ez az alkotómunkának. Csak így adhatnak művészeink a mi világunk problémáira mélységesen igaz, mélységesen árnyalt választ. Bátorság az élenhaladásban. A művésznek lépést kell tartania korunkkal. Az új élet hírnökének kell lennie, az építők első soraiban kell haladnia.

Barátaink kettős feladatot vállaltak. Nemcsak a korszerű művészet alakításában való részvételt, hanem az utánpótlást biztosító feladatok ellátását is. Szeretném a szó legszebb értelmét kiemelni: Pedagógiai tevékenységük mutatja, hogy egyenként két embernek is nagyszerű hivatást egyesítenek. Munkálkodásuk komolysága méltánylását ez a tény csak emeli. Szépen ír Buday Lajos, Fischer Ernő, Major Jenő, Vinkler László életútjáról és tevékenységéről a tárlatvezetés feladatát is ellátó katalógus ismertetőben Szelesi Zoltán. Helyesen mutat rá, hogy a nevelés és alkotás nem ellentétes tevékenység, hiszen a műv-

szet társadalmi funkciója is nevelő jellegű. Kölcsönhatásuk termékenyítő, elvi tisztázottságra vezet.

A rendszeres alkotómunka mellett nem kis jelentőségű e kiállítást létrehozó barátainknak Szeged képzőművészeti életében betöltött szerepe. A rendszeres alkotómunka mellett művészettörténeti és esztétikai előadásokkal, tehetséges fiatalok szakmai támogatásával, kollégáink igen fontos társadalmi feladatát teljesítene Szegeden a szocialista kultúra fejlesztésében is.

Szeretném tisztelt kollégáimat biztosítani arról, hogy nem sablonos érdeklődéssel, a szakmában közismert kritikus szemmel figyeljük munkásságukat, Önöket pedig tisztelt hallgatóimat arról, hogy aminek megtekintésére megjelentek, a szándék és a megvalósulás szerencsés egységében tárul Önök elé. A kiállítást megnyitom. Beszéljenek most már a művek!